

An Analysis of Chinese Business Investment Patterns and Their Impacts on the Livelihoods of People in the Thai-Lao Border Area

การวิเคราะห์รูปแบบการลงทุนทางธุรกิจของจีนและผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน
ในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

ศรชัย มุ่งไธสง (Somchai Mungthaisong)^{1*}, โสภณ ศรีวพจน์ (Sophon Srivapot)²

^{1*} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100 ประเทศไทย

(Faculty of Education, Suan Dusit University, Bangkok, 10300, Thailand) | e-mail: Sornchai0409@gmail.com

² อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร 10300 ประเทศไทย

(Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, 10300, Thailand) | e-mail: srivapot.ss@gmail.com

Abstract

Background: Chinese investment in the Thai–Lao border area, driven by socio-economic mechanisms such as economic development projects, railway systems, and special economic zones, has influenced local economies, lifestyles, and people’s livelihoods. Therefore, this study aims to analyze the patterns of Chinese business investment and to examine its economic, social, and educational impacts on residents in the border region.

Methods: This study employed a mixed-methods approach using purposive sampling. The samples included 366 respondents, 26 target participants, and 14 key informants. Field data were collected with written informed consent from all participants through structured interviews and observation checklists, which demonstrated content validity indices ranging from 0.67 to 1.00. The questionnaire achieved an overall reliability coefficient of 0.86. Data were analyzed through interpretive and conceptual analysis, descriptive statistics (frequency and percentage), and inferential statistics, including correlation analysis and two-group logistic regression.

Results: The structure of Chinese business investment comprised manufacturers or factories, border traders, border market partners, and international trade and logistics enterprises, thereby reflecting the patterns of Chinese business investment in the Thai–Lao border area. Perceptions of impacts on living conditions and livelihoods were reported highest for education (57.10%) and lowest for economic aspects (49.90%). Personal, socioeconomic, and environmental factors showed a low level of impact on the economy (19.10%) and a moderate level of impact on society (24.90%). Education level was found to show a significant positive influence on both economic impacts ($B=0.097$, $p=0.004$) and social impacts ($B=0.086$, $p=0.007$) at the 0.05 significance level.

Conclusions: Enhancing education is a critical factor in improving economic and social quality of life. Increased local residency (Thai–Lao), agricultural land use, and household environments tended to reduce economic impacts, while environmental factors continued to contribute positively to social well-being. Strengthening Chinese trade activities, procurement and export patterns, infrastructure development, special economic zones, business expansion, and regulatory cooperation are essential for achieving sustainable and balanced development in the Thai–Lao border area.

Keywords: Chinese business investment patterns; livelihood impacts; Thai–Lao border area

บทคัดย่อ

ที่มา(ภูมิหลัง): การลงทุนของจีนในพื้นที่ชายแดนเติบโตผ่านโครงการเศรษฐกิจ รถไฟ และเขตพิเศษ ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น วิถีชีวิต และประชาชน จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยตามวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการลงทุนทางธุรกิจการค้าของจีน ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และศึกษาจากการลงทุนของจีนต่อประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

วิธีการ: ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน ใช้วิธีเลือกหน่วยตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็นด้วยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง 366 คน กลุ่มเป้าหมาย 26 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 14 คน เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ซึ่งได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากหน่วยตัวอย่างทุกกลุ่มด้วยแบบสัมภาษณ์

*Correspondence author: Somchai0409@gmail.com

Cite (APA7): Mungthaisong, S., & Srivapot, S. (2025). An Analysis of Chinese Business Investment Patterns and Their Impacts on the Livelihoods of People in the Thai-Lao Border Area. *Research Community and Social Development Journal*, 19(2), 160-178. <https://doi.org/10.14456/rc-sdj.2025.10>

ชนิดมีโครงสร้างและแบบสังเกตการณ์ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการตีความร่วมกับการวิเคราะห์เชิงแนวคิด และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการหาจำนวนและร้อยละ สำหรับการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบ 2 กลุ่ม

ผลลัพธ์: โครงสร้างการลงทุนทางธุรกิจ ประกอบด้วย บริษัทหรือโรงงานผู้ผลิต พ่อค้าในพื้นที่ชายแดน คู่ค้าตลาดชายแดน และการค้าระหว่างประเทศและโลจิสติก แสดงให้เห็นรูปแบบการลงทุนทางธุรกิจการค้าของจีนในพื้นที่ตามแนวชายแดนไทย-ลาว โดยมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ คือ ด้านการศึกษา (ร้อยละ 57.10) และส่วนน้อย คือ ด้านเศรษฐกิจ (ร้อยละ 49.90) สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบด้านเศรษฐกิจระดับน้อย (ร้อยละ 19.10) และด้านสังคมระดับปานกลาง (ร้อยละ 24.90) โดยปัจจัยด้านระดับการศึกษา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ($B=0.097, p=0.004$) และด้านสังคม ($B=0.086, p=0.007$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทสรุป: การยกระดับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น การเพิ่มขึ้นของภูมิสำเนา (ไทย-ลาว) การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือนมีแนวโน้มที่จะเกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจลดลง ขณะเดียวกัน ความสำคัญของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน โดยบูรณาการความเชื่อมโยงบทบาทและกิจกรรมทางธุรกิจการค้าจีน รูปแบบการสั่งซื้อและส่งออกสินค้า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ การขยายทางกิจกรรมการค้าและการลงทุนเชิงบวก ความร่วมมือและมาตรการกำกับดูแล

คำสำคัญ: รูปแบบการลงทุนทางธุรกิจของจีน; ผลกระทบความเป็นอยู่; ประชาชนพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

บทนำ

การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติในพื้นที่ชายแดน โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน สร้าง ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานของด่านพรมแดน การสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของนวัตกรรม เพื่อพัฒนาภาคการผลิตและบริการที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของไทย และให้ไทยเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการค้าและการลงทุนของภูมิภาคเอเชีย สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในพื้นที่ชายแดนเพื่อให้พื้นที่ชายแดนมีความมั่นคง ปลอดภัย สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน เป็นพื้นที่เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างไทยกับประเทศรอบบ้าน (Office of the National Security Council, 2023)

ระเบียงเศรษฐกิจพื้นที่เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจสำหรับความร่วมมือข้ามพรมแดนที่สำคัญ โดยมีประเทศไทย (ไทย) เป็นหนึ่งในประเทศที่ร่วมกับสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน) และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ลาว) ในการพัฒนาเส้นทางรถไฟและถนนเพื่อขนส่งสินค้าและผู้โดยสารตามแนวเหนือ-ใต้ ตามเป้าหมายการเสริมสร้างการค้าและกิจกรรมทางเศรษฐกิจตลอดระเบียงเศรษฐกิจ

ความร่วมมือนี้ช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ เพิ่มการเชื่อมต่อระหว่างประเทศ และมอบทางเลือกใหม่ให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชน จึงทำให้ทั้งสามประเทศมุ่งหาวิธีร่วมมือเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในประเทศของตนเองเพื่อรับมือกับความท้าทาย และขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาร่วมกันเกิดขึ้นผ่านระดับภูมิภาค นโยบายระดับชาติ และการบริหารจัดการระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างพื้นที่เศรษฐกิจที่ร่วมให้ผลประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทั้งในด้านการตัดสินใจเชิงนโยบาย การจัดการห่วงโซ่อุปทาน และการลงทุนร่วมกัน ถือเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าและรายได้ในพื้นที่อย่างยั่งยืน (Kokkhangplu et al., 2024) ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาทุกประเทศเผชิญความท้าทายอย่างมหาศาล (Adhikari, 2018) โดยในปี 2015 เกิดการขาดดุลจากการลงทุนรายปีที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณ 4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี จาก 2.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2022 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั่วโลกลดลง 12% เหลือ 1.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (UNCTAD, 2023)

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของไทยในโครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ของจีนส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและไทยเพิ่มสูงขึ้น โครงข่ายรถไฟ BRI ที่เชื่อมต่อคุนหมิงผ่านลาว ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางรถไฟความเร็วสูงเชื่อมต่อระหว่างสนามบินดอนเมือง สุวรรณภูมิ และอู่ตะเภา รวมถึงการลงทุนโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Benbourenane, 2024) ซึ่งแสดงให้เห็นการประโยชน์จากการลงทุนในต่างประเทศของจีนเพื่อมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจระดับภูมิภาคในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) การเปิดตัวโครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการกระจายช่องทางการเงินที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภูมิภาค ทำให้จีนสามารถมุ่งเน้นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เชื่อมโยงการผลิตและบริการทั่วทั้งภูมิภาค โดยภายหลังจากปี พ.ศ. 2556 จีนเริ่มส่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไปยังประเทศอาเซียนที่มีรายได้ปานกลางและสูงมากขึ้น แต่จีนยังคงใช้ประโยชน์จากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในประเทศอาเซียนที่มีรายได้ต่ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้จีนมีอิทธิพลในภาคโครงสร้างพื้นฐานและภาคการผลิตในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น (Chiang & de Micheaux, 2022)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวกำลังถูกจับตามองจากสังคมพื้นถิ่นไทยและลาวด้วยความกังวลที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากความเชื่อมโยงระดับภูมิภาคในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นบทบาทรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศที่สร้างระเบียงเศรษฐกิจ ทั้งนี้ มีเพียงไม่กี่ชิ้นที่ศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคม (Charoensri, 2023) ซึ่งท้ายที่สุด กลุ่มชาวจีนอาจขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจครอบคลุมจุลยุทธศาสตร์หลัก ขณะที่คนลาวและไทยถูกผลักไปสู่ชายขอบ คณะวิจัยจึงให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์รูปแบบการลงทุนทางธุรกิจของจีนตามแนวชายแดนไทย-ลาว เพื่อศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ชายแดน การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนเชิงนโยบาย ช่วยให้หน่วยงานท้องถิ่นและภาครัฐเตรียมการรองรับผลกระทบจากการลงทุนจีนได้อย่างเหมาะสม เพื่อปกป้องวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน

การค้าชายแดน ในอดีตเป็นการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเล็กน้อย ระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดน แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนาเป็นการค้ารูปแบบธุรกิจหรือการลงทุนและการค้าผ่านแดน เป็นการค้าที่ผู้ประกอบการจากประเทศหนึ่งส่งสินค้าผ่านประเทศที่สองไปยังประเทศที่สาม หรือจากประเทศที่สามผ่านแดนประเทศที่สองมายังประเทศที่หนึ่ง โดยประเทศที่ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าผ่านแดน จะต้องให้ความยินยอมด้วย สำหรับประเทศไทยนิยมค้าขายผ่านแดนไปยังประเทศที่สาม ได้แก่ จีน เวียดนาม บังคลาเทศ และอินเดีย (Boonchai et al., 2020) ช่องทางการค้าที่ถูกต้องซึ่งทางราชการได้จัดไว้ให้ค้าขายกัน ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่อนปรน และจุดผ่านแดนชั่วคราว ที่ตั้งกระจายอยู่ทั่วไปตามจังหวัดชายแดนของประเทศ ขณะที่ช่องทางธรรมชาติสามารถพบเห็นได้ทั่วไปตลอดแนวชายแดน เป็นช่องทางที่ประชาชนทั้งสองประเทศไปมาหาสู่กัน แต่ทางราชการไม่ได้จัดให้เป็นช่องทางการค้าอย่างเป็นทางการ (Strategy and Planning Division, Office of the Permanent Secretary, 2024)

ลักษณะการค้าชายแดน (Phonsaram et al., 2014) แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะการค้าชายแดนแท้จริง เป็นการค้าระหว่างประชาชนที่อยู่อาศัยตามพื้นที่ชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ลักษณะการค้าชายแดนที่ทำการติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้ากันเอง โดยไม่ผ่านระบบราชการ หรือพิธีการศุลกากร บางกรณีอาจเป็นธุรกิจที่ไม่ถูกกฎหมาย กล่าวคือ มีการค้าขายเป็นระบบ หรือเป็นขบวนการใหญ่ ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจหรือกลุ่มทุนการเมือง อิทธิพลท้องถิ่น และลักษณะการค้าผ่านชายแดน คล้ายกับการค้าระหว่างประเทศทั่วไป โดยปัจจุบันได้กลายเป็นการค้าชายแดนหลักที่มีมูลค่าการค้าผ่านระเบียบพิธีการศุลกากร

นโยบายการส่งเสริมเศรษฐกิจชายแดนของรัฐบาลไทย

นโยบายรัฐที่มีการส่งเสริมเศรษฐกิจชายแดน มีแนวทางการส่งเสริมการค้าชายแดน โดยการพัฒนาต่อยอดหรือกระชับความร่วมมือและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อยกระดับความสามารถทางการแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนของไทยให้มีความพร้อมสำหรับรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ยกกระชับการอำนวยความสะดวกทางการค้า และพัฒนาด่านชายแดน สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาค (Strategy and Planning Division, Office of the Permanent Secretary, 2024) ซึ่งการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนตามศักยภาพ โดยพัฒนาต่อยอดจากฐานทรัพยากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่มีอยู่เดิม รวมทั้งยกระดับความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ให้เอื้อต่อการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และเป็นพื้นที่หลักในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมส่วนภูมิภาค ตลอดจนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนให้มีความพร้อมสำหรับรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ยกย่องรายได้และคุณภาพชีวิต

ของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมความสามารถทางการแข่งขันของประเทศในภาพรวม การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพิ่มขึ้น ส่งเสริมการค้าชายแดน และเน้นการพัฒนาต่อยอดหรือกระชับความร่วมมือและกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงยกระดับการอำนวยความสะดวกทางการค้าและพัฒนาด้านชายแดน (Strategy and Planning Division, Office of the Permanent Secretary, 2024)

วรรณกรรมเกี่ยวกับผลกระทบ

วรรณกรรมเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ซึ่งความไม่แน่นอนด้านนโยบายเศรษฐกิจและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม Mickwitz et al. (2006) และ Schaltegger and Synnestvedt (2002) ได้เน้นประสิทธิภาพเชิงนิเวศ (Eco-efficiency) เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อบรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืน Oryani et al. (2022) พบว่า ความไม่แน่นอนของนโยบายเศรษฐกิจ เพิ่มแรงกดดันต่อสิ่งแวดล้อมในระยะสั้น แต่การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product: GDP) อาจนำไปสู่การใช้พลังงานสะอาดระยะยาว ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ส่วนบทบาทด้านกฎระเบียบและทรัพยากรทางการเงินสนับสนุนนวัตกรรมสีเขียว Liu et al. (2025) ได้ศึกษากฎระเบียบสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางการเงิน พบว่า เมื่อบรรลุค่าวิกฤตพร้อมกัน ผลกระทบเชิงลบของกฎระเบียบต่อนวัตกรรมสีเขียวจะเปลี่ยนเป็นบวก โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของการกำกับดูแลภาครัฐ และการลงทุนทางการเงิน ต่อการเติบโตแบบยั่งยืน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นสรุปได้ว่า มิติด้านเศรษฐกิจ คือ นโยบายเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนมีผลทั้งบวกและลบต่อการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจะขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและเครื่องมือที่รัฐใช้สนับสนุน เช่น การลงทุนพลังงานสีเขียวและกฎระเบียบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

วรรณกรรมเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคม ได้แก่ การประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) Cardon et al. (2017) และ Kaes et al. (2025) เน้นความมุ่งมั่นต่อพันธกิจทางสังคม ช่วยสร้างนวัตกรรมเชิงสังคมและแก้ปัญหาซับซ้อนอย่างยั่งยืน Kim (2025) ได้เสนอแบบจำลองปฏิสัมพันธ์สามฝ่าย คือ องค์กร ผู้ประเมิน และผู้รับผลประโยชน์ เพื่อสร้างความชอบธรรมขององค์กรและผลลัพธ์ทางสังคมเชิงบวก สำหรับผลกระทบทางสังคมของนวัตกรรมและความโปร่งใสขององค์กรในการศึกษาของ Zaerens and Tuukkanen (2025) พบว่า การเปิดกว้าง ความโปร่งใส เสริมความยืดหยุ่นขององค์กร และลดผลกระทบเชิงลบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้นสรุปได้ว่า มิติด้านสังคม คือ นวัตกรรมทางสังคมและความโปร่งใสขององค์กรเป็นกลไกสำคัญในการลดผลกระทบเชิงลบและสร้างความชอบธรรม ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนของสังคมและธุรกิจในระยะยาว

วรรณกรรมเกี่ยวกับผลกระทบด้านการศึกษา ได้แก่ การบูรณาการความยั่งยืนเข้าสู่ระบบการศึกษาของ Isgren and Longo (2024) ได้ชี้ให้เห็นความยั่งยืนทางสังคมเป็นแนวคิดใหม่ที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ปี ค.ศ. 2030 โดยครอบคลุมการศึกษา ความเท่าเทียม ความยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน Buerkle et al. (2023) และ Cebrián et al. (2020)

เสนอแนวทางการสอนด้านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยตรง และการบูรณาการ SDGs เข้ากับกระบวนการสอน เพื่อสร้างทักษะและสมรรถนะด้านความยั่งยืน ทั้งนี้ Schmitz et al. (2024) ได้เสนอกลยุทธ์การบูรณาการความยั่งยืนเข้ากับหลักสูตร การใช้ตัวอย่างเชิงปฏิบัติ การสนับสนุนการคิดเชิงระบบ ทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนระดับโลก การส่งเสริมสติปัญญาทางอารมณ์และจิตวิญญาณ สามารถเจาะลึกอารมณ์และอุดมคติส่วนบุคคล การเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ยั่งยืน โดยเป็นนักการศึกษาในฐานะแบบอย่าง การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาของ Allen and Girei (2024) เน้นการสะท้อนเชิงวิพากษ์ (Critical reflection) เพื่อลดความไม่เท่าเทียมและสร้างความตระหนักด้านสิทธิพิเศษและความเป็นธรรม และ Erjavec (2020) ชี้ให้เห็นการลงทุนในการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการลดความไม่เท่าเทียมทางสังคม และส่งเสริมทุนมนุษย์ ดังนั้นสรุปได้ว่า มิติด้านการศึกษา คือ การศึกษาทำหน้าที่เป็นกลไกเปลี่ยนผ่านสู่สังคมยั่งยืน โดยผ่านการบูรณาการ SDGs สร้างสมรรถนะด้านความยั่งยืน และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นตัวแทนแห่งการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

นอกจากนี้ Bengana et al. (2025) ได้ทำการศึกษาเชิงลึก โดยการเจาะลึกความซับซ้อนของพลวัตประชากรผ่านการศึกษาทฤษฎีและนโยบายที่หลากหลายและมีอิทธิพลต่อความเข้าใจเกี่ยวกับการเติบโต การจัดการประชากร และการมุ่งเน้นนโยบายประชากร โดยนำเสนอกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบนโยบาย ผลการประเมินประสิทธิภาพนโยบายผ่านกรณีศึกษาแสดงให้เห็นแนวทางที่สามารถปรับให้เข้ากับบริบททางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่แตกต่างกัน ด้วยการบูรณาการมุมมองทางประวัติศาสตร์และทฤษฎีเข้ากับการวิเคราะห์นโยบายเชิงปฏิบัติ ดังนั้นจึงได้นำเสนอมุมมองแบบองค์รวมเกี่ยวกับพลวัตประชากรและการกำหนดนโยบาย โดยเน้นย้ำถึงปฏิสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งระหว่างทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความท้าทายทางประชากรศาสตร์ อย่างไรก็ตามความสำเร็จขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ของแต่ละประเทศ

สมมติฐานการวิจัย

H₁: ระดับการศึกษา ภูมิสำเนา การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน มีอิทธิพลต่อผลกระทบด้านความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

H₂: ระดับการศึกษา ภูมิสำเนา การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน มีอิทธิพลต่อผลกระทบด้านความเป็นอยู่ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีการและเครื่องมือ

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed methods research) ได้แก่ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีประชากรการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดน และพ่อค้าชาวจีนที่ตั้งร้านอยู่ในชุมชนตามแนวชายแดนที่สามารถติดต่อกันได้ทั้งประเทศไทยและ สปป.ลาว กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย ได้แก่ ประเทศละ 1 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนในประเทศไทย ได้แก่ บ้านดอนที่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว ได้แก่ บ้านน้ำแก้งใหม่ เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว

โดยใช้วิธีการเลือกหน่วยตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) (Phophiraksanan, 2017) จำนวน 3 กลุ่ม ตามคุณสมบัติ คือ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนหรือผู้ที่เป็นตัวแทนครัวเรือน จำนวน 366 คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พ่อค้าชาวจีนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ จำนวน 26 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบดูแลด้านการค้าทางด่านจีนโดยเฉพาะ จำนวน 14 คน

เครื่องมือการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบมีคำถามที่แน่นอน (Structured Interview) จำนวน 3 ชุด ได้แก่ แบบสังเกตชนิดปลายเปิด ประกอบด้วย การร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมในหมู่บ้าน การดำรงชีวิตและดำเนินวิถีชีวิตประจำวัน วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ และการอยู่ร่วมกัน แบบสัมภาษณ์ชนิดปลายเปิด ประกอบด้วย ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากตลาดจีน และการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ และแบบสอบถาม จำนวน 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ชนิดเลือกตอบและปลายเปิด ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รูปแบบครอบครัว ขนาดครอบครัว การเป็นสมาชิกกลุ่ม สภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย และการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลด้านผลกระทบ จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการศึกษา ชนิดเลือกตอบ คือ “มาก” หรือ “น้อย” และปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชน ชนิดปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์ ด้วยวิธีการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเป็นรายประเด็น ((Index of Item-Objective Congruence: IOC) เป็นวิธีมาตรฐานในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ การประเมินวัดผล และการพัฒนาสังคม จำนวน 3 คน โดยพิจารณาคะแนนระดับ +1 เท่ากับสอดคล้องมาก 0 เท่ากับไม่แน่ใจ และ -1 เท่ากับไม่สอดคล้อง และใช้สูตรคำนวณผลคะแนนที่ได้และกำหนดเกณฑ์ดีความค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป ตามวิธีของ Rovinelli and Hambleton (1977) พบว่ามีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67-1.00 ทุกรายประเด็น สำหรับแบบสอบถาม นำไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลคำตอบที่ได้มาคำนวณด้วยวิธี Cronbach's Alpha (α) กำหนดเกณฑ์การดีความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (Cronbach, 1990) สามารถแสดงผลค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.86

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทยและสปป.ลาว จากนั้นขอหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายและนำส่งถึงนายอำเภอเชียงของและเจ้าแขวงบ่อแก้ว เพื่อขอความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกเข้าไปยังพื้นที่ทำการศึกษา โดยมีการจัดตารางด้านเวลา สถานที่ และทำการสัมภาษณ์ จากนั้นลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อดำเนินการด้วยเทคนิควิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) (Photisita, 2009) ทำการบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ข้อมูลและประวัติชุมชน ส่วนการสัมภาษณ์พร้อมบันทึกเสียงการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สมัครใจและให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรเรียบร้อยแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการตีความ (Hermeneutical method) เพื่อทำความเข้าใจความหมายจากข้อความ สัญลักษณ์ และประสบการณ์ทางสังคม ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงแนวคิด (Conceptual analysis) เพื่อกำหนดนิยาม จัดหมวดหมู่ การแยกแยะความหมาย และจัดทำตารางโครงสร้างทางแนวคิด (Shashi, 2022) เป็นแนวทางที่ผสมผสานระหว่างการทำทำความเข้าใจความหมายเชิงลึกกับการจัดระบบความคิดอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสนับสนุนผลการวิจัย ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาจำนวนและร้อยละ สำหรับสถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อหาความเป็นอิสระในการคัดเลือกเข้าไปทำนายตัวแปร กำหนดให้ตัวแปรอิสระจะต้องไม่มีความสัมพันธ์ หรือค่า r (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์: Correlation coefficient) มีค่าเกิน 0.75 (Prasitrat, 2005) พบว่า ตัวแปรอิสระ จำนวน 25 ตัว ประกอบด้วย เพศ (X1) อายุ (X2) สถานภาพสมรส (X3) ระดับการศึกษา (X4) ภูมิลำเนา (X5) อาชีพ (X6) รายได้ (X7) รูปแบบครอบครัว (X8) ขนาดครอบครัว (X9) การเป็นสมาชิกกลุ่ม (X10) การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่พักอาศัย (X11) การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร (X12) การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยให้เช่า (X13) การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านอุตสาหกรรม (X14) การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านอื่น ๆ (X15) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดถนน (X16) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดที่นา (X17) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดโรงงาน (X18) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดตลาดจีน (X19) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดอาคารพาณิชย์ (X20) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดวัด (X21) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดสถานศึกษา (X22) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดแม่น้ำลำคลอง (X23) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดบ้านเรือน (X24) และสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดกับอื่น ๆ (X25) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอยู่ระหว่าง -0.557 ถึง 0.606 แสดงว่า สามารถนำวิเคราะห์เปรียบเทียบผลกระทบได้ โดยทำการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบ 2 กลุ่ม (Binary logistic regression analysis) ซึ่งใช้กับตัวแปรที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า จากโอกาสที่เหตุการณ์จะเกิด คือ เกิดเหตุการณ์ ($Y=1$) และไม่เกิดเหตุการณ์ ($Y=0$) (Wanichbancha, 2018) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเสมือนที่ได้จากวิธี Nagelkerke R square (RN^2) ค่าร้อยละที่อธิบายความผันแปรในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Wanichbancha, 2018)

การกำหนดสมมติฐานทางสถิติการวิจัย

สมมติฐานทางสถิติ

H_0 : ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา (ไทย-ลาว) การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน ไม่มีอิทธิพลต่อผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

H_1 : ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา (ไทย-ลาว) การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน มีอิทธิพลต่อผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (* $p < 0.05$)

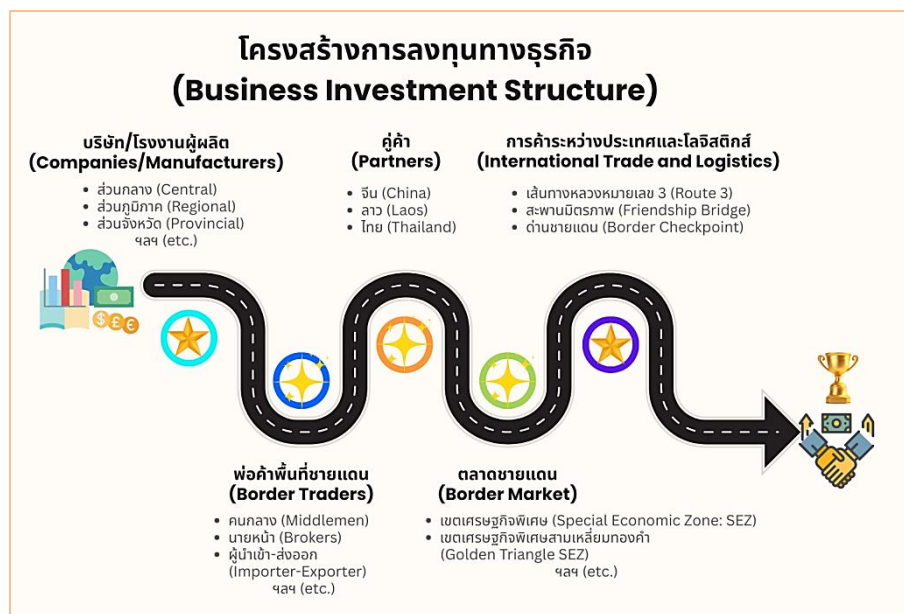
ผลการวิจัย

รูปแบบการลงทุนทางธุรกิจการค้าของจีนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

การลงทุนทางธุรกิจการค้าของจีนในพื้นที่ตามแนวชายแดนไทย-ลาว แสดงโครงสร้างทางรูปแบบการลงทุนทางธุรกิจ ดังผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1. โครงสร้างการลงทุนทางธุรกิจ

Figure 1. Business Investment Structure

หมายเหตุ. สรุปผลการสัมภาษณ์กลุ่มพ่อค้าชาวจีน เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

Note. Summary of interviews with Chinese merchants, immigration officials, and relevant personnel.

โครงสร้างการลงทุนทางธุรกิจ (ภาพที่ 1) แสดงให้เห็นรูปแบบการลงทุนทางธุรกิจการค้าของจีนในพื้นที่ตามแนวชายแดนไทย-ลาว จำนวน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 บริษัทหรือโรงงานผู้ผลิต โดยพ่อค้าจีนชายแดนในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง รวบรวมสินค้าท้องถิ่นหรือสั่งซื้อจากบริษัทผู้ผลิตส่วนกลางตามคำสั่งซื้อของลูกค้าประจำชาวจีนที่อยู่ในพื้นที่โดยผ่านโทรศัพท์ หรือโทรสาร หรือบางครั้งพ่อค้าจีนเดินทางเข้ามาติดต่อสั่งซื้อที่ร้านโดยตรง กรณีนี้พ่อค้าชายแดนเป็นผู้ดำเนินการ ทำพิธีการส่งออกด้วยตนเองหรือทำการขายปลีกไปยังลูกค้า

ขั้นที่ 2 พ่อค้าพื้นที่ชายแดน หรือพ่อค้าจีนชายแดนในพื้นที่ทำหน้าที่นายหน้า (Broker) ให้บริษัทที่อยู่ส่วนกลางหรือจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำการผลิตสินค้าโดยตรงหรือเป็นเพียงผู้รวบรวมซื้อสินค้าโดยพ่อค้าชายแดน จะช่วยดำเนินการติดต่อซื้อขายกับลูกค้าชาวจีน ชาวลาว และชาวไทย แต่ทำพิธีการส่งออกในนามของบริษัทที่ส่งออกสินค้านี้ดังกล่าว หรือบางครั้งจะส่งออกทางด้านชั่วคราว เช่น บานหาดบายทรายทอง เป็นต้น

ขั้นที่ 3 คู่ค้า โดยบริษัทหรือโรงงานผู้ผลิตจากส่วนกลางและจังหวัดอื่น ๆ ดำเนินการติดต่อค้าขายกับคู่ค้าจีนโดยตรง รวมทั้งดำเนินการส่งออกเอง อย่างไรก็ตาม คู่ค้าจีนชายแดนเริ่มเดินทางเข้ามาติดต่อกับบริษัทผู้ผลิตที่ส่วนกลางด้วยตนเองโดยไม่ผ่านพ่อค้าชายแดนเหมือนในยุคแรกของการค้า กรณีนี้ส่งออกในนามของบริษัทผู้ผลิตในส่วนกลาง

ขั้นที่ 4 ตลาดชายแดน ซึ่งกรณีที่พ่อค้าจีนนำสินค้าเข้ามาขายในไทย เมื่อขายได้แล้ว ไม่ได้นำเงินสดกลับไป แต่จะเข้ามาหาซื้อสินค้าที่ต้องการกลับไปลาวเพื่อส่งไปประเทศจีนจากร้านค้าในท้องถิ่น โดยมีความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าส่วนใหญ่ จะขึ้นอยู่กับประเภทสินค้า เช่น สินค้าบริโภคในชีวิตประจำวันส่งออกประมาณ 2-5 ครั้งต่อเดือน มูลค่าการสั่งซื้อสินค้าต่อครั้งประมาณ 5 แสนบาท ถึง 3 ล้านบาท โดยปกติผู้นำเข้า สินค้าอุปโภคบริโภคของจีนซื้อสินค้าประเภทนี้ครั้งละไม่มากนัก เนื่องจากไม่นิยมเก็บสินค้าคงคลัง ส่วนสินค้าตามฤดูกาล เช่น ลำไยอบแห้ง พ่อค้าจีนจะเข้ามาแต่งงานกับคนไทยแล้วเป็นเจ้าของกิจการหรืออาจมีการส่งออกทุกวันในปริมาณค่อนข้างสูง

ขั้นที่ 5 การค้าระหว่างประเทศและโลจิสติกส์ ซึ่งการส่งออกส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะดำเนินการผ่านพ่อค้าชายแดนในท้องถิ่นหรือบริษัทผู้ผลิตส่วนกลางจะดำเนินการส่งมอบสินค้าทางเรือที่ด่านเชียงแสนและทางรถที่ด่านเชียงของในลักษณะเงื่อนไขการขายสินค้า F.O.B. (Free on Board) คือ เงื่อนไขการค้าระหว่างประเทศที่ผู้ขายมีหน้าที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงจนกระทั่งสินค้า โดยคู่ค้าจีนเป็นผู้รับภาระเรื่องการขนส่ง และแปรประกันภัยเองเกือบทั้งหมด โดยระยะเวลาส่งมอบขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้าและระยะทาง

รูปแบบการลงทุนทางธุรกิจ

ตารางที่ 1. รูปแบบการลงทุนทางธุรกิจการค้าของจีนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

Table 2. Chinese business investment patterns in the Thai-Lao border area.

หมวดการลงทุน (Category of investments)	รูปแบบการลงทุน (Investment models)	พื้นที่และโครงการสำคัญ (Key areas and projects)	ผลกระทบโดดเด่น (Prominent impacts)
เขตเศรษฐกิจพิเศษ สามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle SEZ)	- คาสโน (Casino) - โรงแรม (Hotels) - ตลาดสินค้าปลอดภาษี (Duty-free Markets) - สนามบินนานาชาติ (Bokeo International Airport)	- ผังตรงข้ามบ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย (Opposite Ban Sob Ruak, Chiang Saen district, Chiang Rai province)	- ส่งเสริมการท่องเที่ยวและค้าชายแดน (Promotes tourism and cross-border trade)
โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม (Transportation Infrastructure)	- สะพานมิตรภาพไทย-ลาว (แห่งที่ 4) เชื่อมเชียงของ (Fourth Thai-Lao friendship bridge (Chiang Khong)) - การพัฒนาถนนสายเศรษฐกิจ (R3A) เชื่อมต่อทางด่วนคุนหมิง-กรุงเทพมหานคร (Development of the R3A economic corridor connecting the Kunming-Bangkok expressway) - ทางหลวงและระบบโลจิสติกส์ (Highways and logistics systems)	- เส้นทางเชียงของ-ห้วยทราย (Chiang Khong-Houayxay route) - เส้นทางหลวงหมายเลข 3 ใน สปป.ลาว ผ่านหลวงน้ำทา-ห้วยไซ (Route 3 in Laos via Luang Namtha-Houayxay)	- เพิ่มการเชื่อมต่อและโลจิสติกส์ระหว่างไทยลาว และจีน (Enhances connectivity and logistics between Thailand, Laos, and China)

จากตาราง 1 พบว่า การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle SEZ) และโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงประเทศไทยกับ สปป.ลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยจีนได้เข้าพื้นที่ใน สปป.ลาว พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle SEZ) ซึ่งประกอบด้วย คาสโน ตลาดสินค้าปลอดภาษี และสนามบินนานาชาติ โดยตั้งอยู่ตรงข้ามอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โครงการนี้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนอัตลักษณ์พื้นที่ชายแดนให้กลายเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค เพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ จีนได้ลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 และถนนสาย R3A (Route 3) เชื่อมเส้นทางจากเชียงของกับห้วยทราย และจีน นอกจากนี้ ยังมีโครงการเรือท่องเที่ยวล่องแม่น้ำโขง (Boat tourism) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงนิเวศ (Ecotourism) เพื่อเชื่อมโยงเมืองสำคัญในไทยกับลาวและจีน โดยทางฝั่งไทย จังหวัดเชียงราย ได้มีการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมบูรณาการจีนและไทย เพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และสนับสนุนห่วงโซ่การผลิตและโลจิสติกส์ในแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ โดยเน้นการส่งออกสินค้าเกษตร และสินค้าแปรรูป เช่น ผงเครื่องเทศ คอมพิวเตอร์ ผ่านช่องทางพิเศษอย่างสะพานมิตรภาพและเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งนอกจากการพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว ไทยกับลาวและจีน ยังร่วมมือกันในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น แก๊งคอลเซ็นเตอร์ (Call-centre scams) และฟอกเงิน เพื่อรักษาความปลอดภัยและภาพลักษณ์ที่ดีของพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ

ผลกระทบทางธุรกิจการค้าของจีนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

ตารางที่ 2. ผลกระทบของธุรกิจการค้าของจีนต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

Table 2. The Chinese trade impact on the livelihoods of people in the Thai-Lao border area.

ผลกระทบ (Impact)	จำนวน (Quantity)	ร้อยละ (Percentage)
ด้านเศรษฐกิจ (Economic)		
- มาก (More)	187	51.10
- น้อย (Less)	179	49.90
ด้านสังคม (Social)		
- มาก (More)	203	55.50
- น้อย (Less)	163	44.50
ด้านการศึกษา (Education)		
- มาก (More)	209	57.10
- น้อย (Less)	157	42.90

จากตารางที่ 2 ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าธุรกิจการค้าของจีนมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว อันดับแรก คือ ด้านการศึกษา (209 คน คิดเป็นร้อยละ 57.10) รองลงมาคือ ด้านสังคม (203 คน คิดเป็นร้อยละ 55.50) และด้านเศรษฐกิจ (187 คน คิดเป็นร้อยละ 51.10) ขณะที่ส่วนน้อยมีความเห็นว่า ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ (179 คน คิดเป็นร้อยละ 49.90) มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสังคม (163 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50) ส่วนด้านการศึกษา (157 คน คิดเป็นร้อยละ 42.90) มีผลกระทบน้อยที่สุดตามลำดับ

ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ 3. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

Table 3. The economic impact on the livelihoods of people in the Thai-Lao border area.

ตัวแปร (Variable)	B	S.E.	Wald	Sig.
ระดับการศึกษา (Education level)	0.097	0.034	8.171	0.004
ภูมิลำเนา (ไทย-ลาว) (Residence (Thai-Lao))	-1.292	0.534	5.841	0.016
การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร (Agricultural land use)	-.724	0.346	4.384	0.036
สภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน (Household environmental conditions)	-.609	0.281	4.701	0.030
ค่าคงที่ (a) (Constant (a))	0.081	1.126	0.005	0.943

Negelkerke R²=0.191, Chi-square=54.949, Sig.=0.00

* p<0.05

ผลการตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อผลกระทบด้านเศรษฐกิจ (ตารางที่ 3) พบว่า มีความเหมาะสม (Chi-square=54.949, Sig.=0.00) โดยระดับการศึกษา ภูมิลำเนา (ไทย-ลาว) การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน สามารถอธิบายความแปรปรวนผลกระทบด้านเศรษฐกิจได้ร้อยละ 19.10 (Negelkerke R²=0.191) ซึ่งมีอิทธิพลในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าสามารถนำมาใช้ทำนายปรากฏการณ์ได้ ดังนี้

ระดับการศึกษามีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลกระทบด้านเศรษฐกิจ (B=0.097, Sig.=0.004) เมื่อระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย โอกาสที่จะเกิดผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจจะเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการยกระดับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ซึ่งในทางตรงกันข้าม ภูมิลำเนา (ไทย-ลาว) การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือนมีอิทธิพลเชิงลบต่อผลกระทบด้านเศรษฐกิจ (B=-1.292, -0.724 และ -0.609 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า การเพิ่มขึ้นของภูมิลำเนา (ไทย-ลาว) การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน มีแนวโน้มที่จะเกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจลดลง

ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม

ตารางที่ 4. ผลกระทบด้านสังคมต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

Table 4. Social impacts on the well-being of people in the Thai-Lao border area.

ตัวแปร (Variable)	B	S.E.	Wald	Sig.
ระดับการศึกษา (Education level)	0.086	0.032	0.7330	0.007
ภูมิลำเนา (ไทย-ลาว) (Residence (Thai-Lao))	-1.117	0.415	7.244	0.007
การใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร (Agricultural land use)	-1.220	0.365	11.194	0.001
สภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน (Household environmental conditions)	0.601	0.282	4.550	0.033
ค่าคงที่ (a) (Constant (a))	-0.305	1.127	0.073	0.787

Negelkerke R²=0.249, Chi-square=75.207, Sig.=0.00

* p<0.05

ผลการตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อผลกระทบด้านสังคม (ตารางที่ 3) พบว่า มีความเหมาะสม (Chi-square=75.207, Sig.=0.00) โดยระดับการศึกษา ภูมิสำเนา (ไทย-ลาว) การใช้ประโยชน์ที่ดิน ทำการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของผลกระทบด้านสังคมได้ร้อยละ 24.90 (Nagelkerke $R^2=0.249$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีอิทธิพลในระดับปานกลาง แสดงว่าสามารถนำมาใช้ทำนายปรากฏการณ์ได้ ดังนี้

ระดับการศึกษา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลกระทบด้านสังคม ($B=0.086$, Sig.=0.007) เมื่อระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นโอกาสที่จะเกิดผลกระทบด้านสังคมจะเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า การยกระดับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมให้ดียิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม ภูมิสำเนา (ไทย-ลาว) และการใช้ประโยชน์ที่ดินทำการเกษตร มีอิทธิพลเชิงลบ ($B=-1.117$ และ -1.220 , Sig.=0.007 และ 0.001 ตามลำดับ) หมายความว่า การมีภูมิสำเนา (ไทย-ลาว) และการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรมากขึ้นจะลดโอกาสในการเกิดผลกระทบทางสังคมลงอย่างชัดเจน สำหรับ สภาพแวดล้อมติดบ้านเรือน พบว่า มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลกระทบทางสังคม ($B=0.601$, Sig.=0.033) หมายความว่า การมีสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือนมากจะเพิ่มโอกาสในการเกิดผลกระทบด้านสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน

ผลกระทบจากธุรกิจการค้าของจีน

ตาราง 5. ผลกระทบทางธุรกิจการค้าของจีนต่อความเป็นอยู่ของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-ลาว

Table 5. The impact of Chinese trade on the livelihoods of people along the Thai-Lao border.

ด้านผลกระทบ (Impact area)	รายละเอียด (Details)	ผลทางบวก (Positive impacts)	ผลทางลบ (Negative impacts)
เศรษฐกิจชุมชน (Community Economy)	- การเข้ามาของพ่อค้าจีน ร้านค้า ทุนจีน รูปแบบค้าปลีก ค้าส่ง และตลาด ชายแดน (Influx of Chinese traders, shops, Chinese capital in retail, wholesale, and border markets)	- ราคาสินค้าถูกลง (Lower product prices) - มีสินค้าให้เลือกหลากหลาย (Greater product variety)	- ผู้ประกอบการท้องถิ่นแข่งขันไม่ได้ (Local businesses unable to compete) - รายได้หดหาย และถูกกดราคา (Reduced income and price suppression)
รายได้ครัวเรือน (Household income)	- การเช่าที่ดิน (Land lease) - การจ้างแรงงานในสวนเกษตรและเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Employment of labor in agricultural gardens and special economic zones)	- มีรายได้จากค่าเช่าและค่าแรง (Income from rent and wages)	- ค่าแรงต่ำและไม่มีสวัสดิการ (Low wages and no benefits) - ขาดอาชีพที่มั่นคง (Lack of stable career)
ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources)	- การสัมปทานที่ดิน ทำเหมือง ปศุพืช เชิงเดี่ยว ใช้สารเคมี (Land concessions, mining, monoculture, and chemical use)	- มีโครงสร้างพื้นฐานบางส่วน (ถนน, ไฟฟ้า) (There is some infrastructure (roads, electricity))	- สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม (Environmental degradation) - ดิน น้ำ ป่าไม้ ถูกทำลาย (Land, water, and forests are destroyed)

ตาราง 5. (ต่อ)

Table 5. (cont.)

ด้านผลกระทบ (Impact area)	รายละเอียด (Details)	ผลทางบวก (Positive impacts)	ผลทางลบ (Negative impacts)
สิทธิในที่ดินและการมีส่วนร่วม (Land rights and participation)	- เว้นคืนที่ดินสัมปทานแบบไม่โปร่งใส (Non-transparent land concession expropriation) - ไม่มีการรับฟังเสียงชุมชน (No community listening)		- ขาดการมีส่วนร่วม (Lack of participation) - สูญเสียสิทธิในทรัพยากร (Loss of rights to resources)
วัฒนธรรมและสังคม (Culture and society)	- การเข้ามาของแรงงานต่างชาติหรือพ่อค้าจีน (The arrival of foreign workers or Chinese traders) - วัฒนธรรมการบริโภคแบบจีน (Chinese consumer culture)	- แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (Cultural exchange)	- วัฒนธรรมท้องถิ่นถูกกลบ汰ทาง (Local culture is being marginalized) - ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ (Ethnic conflicts)
ความมั่นคงทางอาหาร (Food security)	- พื้นที่เกษตรเดิมถูกเปลี่ยนเป็นสวนกล้วยสวนยางเพื่อส่งออก (Conversion of traditional farmland to banana and rubber plantations for export)	- รายได้จากพืชเศรษฐกิจ (Income from cash crops)	- ขาดแคลนอาหารพื้นถิ่น (Loss of local food sources) - พึ่งพิงตลาดนอก (Dependence on external markets)
สุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Health and environment)	- ใช้สารเคมีในเกษตรกรรมจีน สวนกล้วยหรือเขต SEZ (Use of agricultural chemicals in Chinese plantations, banana farms, or SEZs)		- ปัญหาสุขภาพจากสารเคมี (Health problems from chemical exposure) - มลพิษในน้ำและดิน (Water and soil pollution)
การศึกษา (Education)	- ทุนจีนควบคุมการผลิตและตลาด (Chinese capital controlling production and markets)		- ไม่ถ่ายทอดองค์ความรู้ (Lack of knowledge transfer) - ขาดการพัฒนาทักษะท้องถิ่น (Lack of local skills development)

จากตาราง 5 พบว่า ภาพรวมธุรกิจของจีนมีอิทธิพลเพิ่มขึ้นต่อพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ทั้งในระดับโครงการขนาดใหญ่ เช่น เขื่อน เศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) และระดับจุลภาค เช่น พ่อค้ารายย่อย สินค้าราคาถูก เป็นต้น ซึ่งส่งผลเชิงลบอย่างเด่นชัด คือ การลดบทบาทของเศรษฐกิจท้องถิ่น การแข่งขันที่ไม่เท่าเทียม และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ส่วนผลเชิงบวกบางประการ เช่น โอกาสเข้าถึงสินค้า ราคาถูก หรือรายได้เสริม แต่ไม่ใช่ผลที่ยั่งยืน เป็นต้น

อภิปรายผล

การลงทุนทางธุรกิจของจีนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว สะท้อนให้เห็นพลวัตของรูปแบบการค้าระหว่างประเทศที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ชายแดน และปรับตัวของผู้ประกอบการแต่ละระดับให้สอดคล้องกับโอกาสและข้อจำกัดของบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ประการแรก ผลวิจัยชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของพ่อค้าจีนชายแดน ในการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานระหว่างผู้ผลิตในไทยและลาวกับผู้ซื้อในประเทศจีน โดยทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมสินค้าและนายหน้า เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้า ซึ่งบทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับ Kaes et al. (2025) เน้นความมุ่งมั่นต่อพันธกิจ

ทางสังคมช่วยสร้างนวัตกรรมเชิงสังคมและแก้ปัญหาที่ซับซ้อนอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างเครือข่ายทางการค้า การลงทุน และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดจำหน่าย อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จพบการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาตัวกลางไปสู่การเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างผู้ผลิตกับผู้ซื้อจีน ได้สะท้อนพัฒนาการของระบบการค้าแบบดั้งเดิมไปสู่ระบบสมัยใหม่ที่มีการจัดการโลจิสติกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนา ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา การต่อยอดจากฐานทรัพยากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่มีอยู่เดิม และยกระดับความสามารถในการแข่งขันให้เอื้อต่อการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว เป็นพื้นที่หลักการขับเคลื่อนและสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมให้มีความพร้อมรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ชายแดนไทยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน (Strategy and Planning Division, Office of the Permanent Secretary, 2024)

ประการถัดมา รูปแบบการสั่งซื้อและการส่งออกสินค้า พบว่ามีความยืดหยุ่นสูง โดยสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปไม่มีความถี่ในการส่งออกเฉลี่ย 2-5 ครั้งต่อเดือน มูลค่าต่อครั้งตั้งแต่ 5 แสนบาทจนถึง 3 ล้านบาท แต่ไม่นิยมเก็บสินค้าคงคลัง ขณะที่สินค้าตามฤดูกาล เช่น ลำไยอบแห้ง จะมีการส่งออกปริมาณสูงต่อเนื่องในช่วงเวลาสั้น ลักษณะเช่นนี้สะท้อนถึงระบบการค้าแบบระบบทันเวลาพอดีที่เน้นความรวดเร็วและลดต้นทุนการจัดเก็บสินค้าให้เหลือน้อยที่สุด ซึ่งเป็นแนวโน้มที่สำคัญสำหรับการค้าชายแดนยุคใหม่ที่ต้องตอบสนองความต้องการของตลาดอย่างทันเวลา (Khecharanan, 2005)

ประการถัดมา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำและโครงการชายแดนสามเหลี่ยมทองคำสามารถเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจพื้นที่ชายแดนจากพื้นที่ชายขอบทางภูมิศาสตร์ไปสู่ศูนย์กลางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค ดังนั้น การประเมินผลกระทบทางสังคม จึงจำเป็นต้องเน้นความมุ่งมั่นต่อพันธกิจทางสังคมช่วยสร้างนวัตกรรมเชิงสังคมและแก้ปัญหาที่ซับซ้อนอย่างยั่งยืน (Cardon et al., 2017; Kaes et al., 2025) เพื่อมุ่งเน้นการลดข้อจำกัดด้านพรมแดนและเพิ่มการเชื่อมโยงด้านโลจิสติกส์ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศที่เติบโตขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาของ Liu et al. (2025) ได้ศึกษาภาวะเปราะบางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางการเงิน พบว่า เมื่อบรรลุลำดับขีดพร้อมกัน ผลกระทบเชิงลบของภาวะเปราะบางต่อการนวัตกรรมสีเขียวจะเปลี่ยนเป็นบวก โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของการกำกับดูแลภาครัฐ และการลงทุนทางการเงิน ต่อการเติบโตแบบยั่งยืน

สำหรับประการสุดท้าย การขยายตัวของกิจกรรมการค้าและการลงทุนส่งผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจชายแดน เช่น การสร้างงาน การเพิ่มรายได้ และการพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความท้าทายด้านการจัดการ เช่น การควบคุมอาชญากรรมข้ามชาติและการฟอกเงินในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศและการกำกับดูแลเชิงนโยบายอย่างใกล้ชิด เพื่อรักษาเสถียรภาพและความปลอดภัยของระบบเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแนวคิดความยั่งยืนทางสังคมที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาครอบคลุมการศึกษา ความเท่าเทียม ความยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน (Isgren & Longo, 2024)

ผลกระทบทางธุรกิจการค้าของจีนในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว สะท้อนความสัมพันธ์เชิงซ้อนด้านผลบวกและผลลบระหว่างการลงทุน การค้า และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดน ดังนี้

ประการแรก ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าธุรกิจการค้าจีนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทางด้านการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ ตามลำดับ โดยด้านการศึกษามีสัดส่วนผู้ตอบรับผลกระทบสูงสุด (ร้อยละ 57.10) ซึ่งชี้ให้เห็นการเข้ามาของธุรกิจและโครงการลงทุนขนาดใหญ่จากจีน ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงความรู้ เทคโนโลยี และทักษะใหม่ สอดคล้องกับ Erjavec (2020) ซึ่งชี้ให้เห็นการลงทุนในการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการลดความไม่เท่าเทียมทางสังคม และส่งเสริมทุนมนุษย์ เนื่องจากการยกระดับการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่

ประการต่อมา ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม แสดงให้เห็นระดับการศึกษา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลกระทบด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งหมายความว่า เมื่อประชาชนมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ย่อมมีความสามารถในการปรับตัวและใช้โอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมจากธุรกิจการค้าของจีนได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การนำกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืนของ Schmitz et al. (2024) ได้แก่ บูรณาการความยั่งยืนเข้ากับหลักสูตร ใช้ตัวอย่างเชิงปฏิบัติ สนับสนุนการคิดเชิงระบบ ส่งเสริมสติปัญญาทางอารมณ์และจิตวิญญาณ เป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ยั่งยืน ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยภูมิลำเนา (ไทย-ลาว) และการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กลับมีอิทธิพลเชิงลบต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดในการปรับตัวของประชาชนที่พึ่งพาการเกษตรแบบดั้งเดิม และการขาดโครงสร้างพื้นฐานหรือทรัพยากรเพื่อเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ซึ่ง Bengana et al. (2025) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลแบบองค์รวมเกี่ยวกับพลวัตประชากรและการกำหนดนโยบาย โดยเน้นย้ำถึงปฏิสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งซึ่งระหว่างทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความท้าทายทางประชากรศาสตร์

ประการต่อมา การขยายตัวของเขตเศรษฐกิจพิเศษ และโครงการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ถนนทางหลวง R3A และเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ได้เปลี่ยนอัตลักษณ์ของพื้นที่ชายแดนจากเขตชายขอบทางภูมิศาสตร์ไปสู่ศูนย์กลางการค้า การท่องเที่ยว และการลงทุนระดับภูมิภาค ซึ่งสามารถเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและเอื้อต่อการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการผลักดัน การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง จึงควรให้ความสนใจกับการเปิดกว้างและความโปร่งใสเพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นขององค์กร และลดผลกระทบเชิงลบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Zaerens & Tuukkanen, 2025) อย่างไรก็ตาม ความไม่แน่นอนด้านนโยบายเศรษฐกิจและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงควรเน้นประสิทธิภาพเชิงนิเวศเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อบรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Mickwitz et al., 2006; Schaltegger & Synnestvedt, 2002)

ประการต่อมา แม้ธุรกิจจีนจะนำมาซึ่งโอกาสทางเศรษฐกิจ เช่น การเข้าถึงสินค้าราคาถูก รายได้เสริม และการจ้างงานในบางภาคส่วน แต่ผลการวิจัยชี้ให้เห็นผลเชิงบวกที่ไม่ยั่งยืนและจำกัดอยู่ในระยะสั้น ขณะที่ผลกระทบเชิงลบมีความเด่นชัดมากกว่า ได้แก่ การลดบทบาทของธุรกิจท้องถิ่น ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ การแข่งขันที่กดดันผู้ประกอบการรายย่อย และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Oryani et al. (2022) พบว่า ความไม่แน่นอนของนโยบายเศรษฐกิจ เพิ่มแรงกดดันต่อสิ่งแวดล้อมในระยะสั้น แต่การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product: GDP) อาจนำไปสู่การใช้พลังงานสะอาดในระยะยาว ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ประการสุดท้าย การปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและการฟอกเงินในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ แสดงถึงความจำเป็นของความร่วมมือในการกำกับดูแลความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยภายในพื้นที่ชายแดนควบคู่ไปกับการพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามนโยบายด้านการบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคง (พ.ศ. 2566–2570) โดยมีจุดเน้นในการสร้างสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงกับการส่งเสริมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และบรรลุมวลวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้พื้นที่ชายแดนมีความมั่นคงปลอดภัย และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงของมนุษย์อย่างสมดุล และเพื่อให้การบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนในมิติด้านความมั่นคงมีเอกภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งการบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนอย่างไร้รอยต่อ (Office of the National Security Council, 2023)

สรุปผล

ผลวิจัยชี้ว่ารูปแบบการลงทุนทางธุรกิจของจีนตามแนวชายแดนไทย-ลาว กำลังพัฒนาไปสู่ระบบเศรษฐกิจชายแดนแบบบูรณาการที่มีความเชื่อมโยงระดับภูมิภาคมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนของการพัฒนาจำเป็นต้องคำนึงถึงการปรับตัวของผู้ประกอบการท้องถิ่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สมดุลกับสิ่งแวดล้อม และความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสร้างระบบการค้าที่มั่นคง ปลอดภัย และแข่งขันได้ในระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบทบาทและกิจกรรมทางธุรกิจการค้า ด้านรูปแบบการสั่งซื้อและส่งออกสินค้า ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้านการขยายตัวทางกิจกรรมการค้าและการลงทุนเชิงบวก ด้านความร่วมมือและมาตรการกำกับดูแล

สำหรับผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบได้ชี้ให้เห็นการขยายตัวทางธุรกิจและการลงทุนจากจีนซึ่งมีผลกระทบต่อพื้นที่ชายแดนไทย-ลาวตามมิติการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญในทางกลับกัน การพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการยกระดับการศึกษา การพัฒนาทักษะประชาชน การบริหารจัดการผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อให้การลงทุนจากภายนอกเกิดสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ชายแดนได้อย่างแท้จริงระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับผลกระทบทางธุรกิจการค้าด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ประกอบด้วย ปัจจัยเชิงบวก ได้แก่ ระดับการศึกษา ส่วนปัจจัยเชิงลบ ได้แก่ ภูมิลำเนา (ไทย-ลาว) การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร และสภาพแวดล้อมติดบ้านเรือนในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว

แหล่งทุนสนับสนุน (ถ้ามี)

งานวิจัยซึ่งเผยแพร่เป็นบทความวิจัยครั้งนี้ ไม่มีแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย

การมีส่วนร่วมของผู้เขียน

ผู้เขียนทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผล และจัดทำต้นฉบับอย่างเท่าเทียมกัน

ความขัดแย้งทางผลประโยชน์

ผู้เขียนไม่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

ความพร้อมใช้งานของข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดที่ใช้ในงานวิจัยสามารถขอรับได้จากผู้วิจัยหลักตามคำร้องขอ

จริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เลขที่ COE.P3-004/2566 วันที่ 14 ธันวาคม 2566

เอกสารอ้างอิง

- Adhikari, O. (2018). *Sustainable development and its challenges in developing countries*. International Young Nature Friends.
- Allen, S., & Girei, E. (2024). Developing decolonial reflexivity: Decolonizing management education by confronting white skin, white identities, and whiteness. *Academy of Management Learning & Education*, 23(2), 246-264. <https://doi.org/10.5465/amle.2022.0387>
- Benbourenane, O. H. (2024). Thailand's Journey With China's Belt and Road: a Nine-year Odyssey Under General Prayut's Leadership (2014-2023). *Asian Affairs*, 55(2), 289-316. <https://doi.org/10.1080/03068374.2024.2384642>
- Bengana, I., Mili, K., Soliman, Y., Hassan, E. A. A. E., & Mehaouat, L. H. (2025). Population models, theories, and policies. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences (PJLSS)*, 23(1), 4895-4907. <https://doi.org/10.57239/PJLSS-2025-23.1.00389>
- Boonchai, K., Maneepong, C., & Panyong, P. (2020). *Assessment of damage, impact and adaptation of local communities to the COVID-19 pandemic*. King Prajadhipok's Institute.
- Buerkle, A., O'Dell, A., Matharu, H., Buerkle, L., & Ferreira, P. (2023). Recommendations to align higher education teaching with the UN sustainability goals—A scoping survey. *International Journal of Educational Research Open*, 5, 100280. <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2023.100280>
- Cardon, M. S., Glauser, M., & Murnieks, C. Y. (2017). Passion for what? Expanding the domains of entrepreneurial passion. *Journal of Business Venturing Insights*, 8, 24–32. <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2017.05.004>
- Cebrián, g., Junyent, M., & Mulà, i. (2020). Competencies in education for sustainable development: emerging teach-ing and research developments. *Sustainability*, 12(2), 579. <https://doi.org/10.3390/su12020579>
- Charoensri, N. (2023). Civil Society and Regional Connectivity: Governing the Transforming Connectivity at Thai-Laos Border. In *Governance in Transitional Societies in East and Southeast Asia* (pp. 77-89). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-99-5306-6_4
- Chiang, M. H., & de Micheaux, E. L. (2022). China's outward foreign direct investment in Southeast Asia: Analyzing the Chinese state's strategies and potential influence. *Thunderbird International Business Review*, 64(6), 581-593. <https://doi.org/10.1002/tie.22311>
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). Harper.

- Erjavec, E. (2020). Reinforcement of Social Sustainability through Education and Public Intangible Capital. In *Challenges on the Path Toward Sustainability in Europe* (pp. 253-270). Emerald Publishing Limited.
- Isgren, e., & Longo, S. B. (2024). Social sustainability: More confusion than clarity. *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 14(4), 820–825. <https://doi.org/10.1007/s13412-024-00978-2>
- Kaes, M., Kruse, S., Maus, C., Krieweth, C., & Brettel, M. (2025). Entrepreneurs can create a better tomorrow: The relationship between entrepreneurial grit, nonfinancial success, and societal impact. *Journal of Small Business Management*, 63(2), 653-685. <https://doi.org/10.1080/00472778.2024.2342839>
- Khecharanan, N. (2005). *Management*. SE-Education.
- Kim, A. (2025). Harambee! A triadic perspective on social impact: Organizations, evaluators, and target beneficiaries in Kenya. *Administrative Science Quarterly*, 70(1), 246-291. <https://doi.org/10.1177/0001839224130358>
- Kokkhangplu, A., Koodsela, W., & Onlamai, W. (2024). The innovative Belt and Road Initiative driving economic corridors between China and Thailand. *International Journal of Science and Innovative Technology*, 7(2), 21-34.
- Liu, S., He, Q., Lin, Z., O'Regan, N., & Zhong, Z. (2025). When Do Environmental Regulations Lead to Green Practices? The Role of Resource Commitment and Corporate Entrepreneurship. *Business Strategy and the Environment*, 1-16. <https://doi.org/10.1002/bse.70106>
- Mickwitz, P., Melanen, M., Rosenström, U., & Seppälä, J. (2006). Regional eco-efficiency indicators a participatory approach. *Journal of Cleaner Production*, 14(18), 1603-1611. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2005.05.025>
- Office of the National Security Council. (2023). *Border Management Action Plan (2023-2027)*. <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/2023/04/Action-Plan-on-Border-Security-Management-66-70.pdf>
- Oryani, B., Moridian, A., Rezaia, S., Vasseghian, Y., Bagheri, M., & Shahzad, K. (2022). Asymmetric impacts of economic uncertainties and energy consumption on the ecological Footprint: Implications apropos structural transformation in South Korea. *Fuel*, 322, 124180. <https://doi.org/10.1016/j.fuel.2022.124180>
- Phonsaram, P., Malison, T., & Sithileot, T. (2014). *Western Land Trade*. International Institute for Trade and Development.
- Phophiraksanan, N. (2017). *Research methodology. Principles and concepts. Techniques for writing research reports* (8th ed.). Active Print.
- Photisita, C. (2009). *Science and art of qualitative research* (4th ed.). Amarin Printing and Publishing.
- Prasitrat, S. (2005). *Multivariate analysis techniques for social and behavioral science research: principles, methods and applications* (5th ed.). Samlada.
- Rovinelli R. J., & Hambleton R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal for Educational Research*, 2, 49–60.
- Schaltegger, S., & Synnvestedt, T. (2002). The link between 'green' and economic success: environmental management as the crucial trigger between environmental and economic performance. *Journal of Environmental Management*, 65(4), 339-346.
- Schmitz, M. A., Cordova, M., Cankar, T., & Marko-Wieser, L. (2024). Exploring the sustainability mindset for management education with a focus on social sustainability. In *The Palgrave Handbook of Social Sustainability in Business Education* (pp. 423-441). Springer Nature Switzerland.
- Shashi, M. (2022). The sustainability strategies in the Pharmaceutical Supply Chain: A Qualitative research. *International Journal of Engineering and Advanced Technology*, 11, 90-95.
- Strategy and Planning Division, Office of the Permanent Secretary. (2024). *Annual Operational Plan 2025 of the Ministry of Commerce*. Ministry of Commerce. <https://www.moc.go.th/th/file/get/file/202412199eef149ea8eb531472053ecaba87181a101556.pdf>
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2023). *World Investment Report 2023*. United Nations.
- Wanichbancha, K. (2018). *Statistics for research* (12th ed.). Samlada.
- Zaerens, K., & Tuukkanen, V. (2025). Conceptual model for determining societal impact of innovation. *Innovative Business Development and Sustainability*, 84-94.